

پژوهشی بر نگاره‌های نسخه خطی
دیوان حافظ کتابخانه پرینستون

بخشی از نگاره پیر مغان، مأخذ:
<http://pucl.princeton.edu>

پژوهشی بر نگاره‌های نسخه خطی دیوان حافظ کتابخانه پرینستون

ابوالقاسم دادور * ندا شفیقی **

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۳/۱۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۲/۲۰

چکیده

اشعار حافظ به دلیل ابهامات پیچیده، معنای غیر صریح و امکانات تفسیری گوناگون قابلیت تصویری کمتری نسبت به شعر دیگر شاعران فارسی زبان دارند؛ از این رو نسخه‌های مصور کم‌شماری از دیوان وی در دست است و عمده نمونه‌های تصویر شده نیز متعلق به عصر صفوی و پس از آن می‌باشند. مسئله اصلی در پژوهش حاضر معرفی و مطالعه یکی از این نمونه‌های نفیس و مهجور است که در سال ۹۲۶ ه.ق پدید آمده و هم‌اکنون در کتابخانه دانشگاه پرینستون آمریکا نگهداری می‌شود. این نسخه ارزشمند شش نگاره را در خود جای داده است که کشف تعاملات میان متن شعر و تصویر و همچنین مذاقه در ویژگی‌های بصری آن هدف نوشتار پیش رو می‌باشد. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است و گردآوری اطلاعات از طریق منابع کتابخانه‌ای و مشاهده مستقیم صورت پذیرفته است و در پی پاسخگویی به این سوالات است که ۱- نحوه تأثیر پذیری نگارگر از متن شعر به چه صورت بوده است؟ ۲- مشخصه‌های بصری و مضمونی نگاره‌های این دیوان چیست؟ نتایج نشان داد هنرمند نگارگر حتی المقدور و به شیوه قراردادی مرسوم، وفاداری اش را به متن شعر نشان داده است. وی با بهره‌گیری از چیدمان مارپیچ عناصر انسانی، گزینش نمادین رنگ‌ها و فضاسازی تمثیلی، سعی در القای تصویری هماهنگ با مفاهیم عرفانی اشعار حافظ داشته و با تکرار نمادپردازی‌ها و صورت‌ها در موضوعات مشابه فضای تجسمی متناسب با مضمون را پدید آورده است.

واژگان کلیدی

نگاره، دیوان مصور حافظ، کتابخانه پرینستون، عصر صفوی.